

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN SOSYAL MEDYA İÇİN TAŞIDIĞI ANLAM

Arş. Gör. Felemez GÜNEŞ*- Zeynep GÜNEŞ**

Özet

Bu makalede ifade özgürlüğü ile sosyal medya arasındaki ilişki analiz edilecektir. Sosyal medya kullanım oranının ciddi bir şekilde arttığı ve internet ile sınırların kalktığı bir sanal vatandaşlık çağında yaşadığımız bir gerçektir. Bu çağda ifade özgürlüğü, sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız ya da ilgilenmeye değmez görülen haber ve düşünceler için değil, devletin veya nüfusun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden haber ve düşünceler için de uygulanır. Bunun yanında küreselleşen dünyada sosyal medya ile yazılı, görsel ve işitsel içerikler kitlelere çoğu zaman kontrolsüz bir şekilde yayılmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı sosyal medyada ifade özgürlüğünün hukuksal sınırlarının ne ölçüde olması gerektiğine ve ifade özgürlüğünün yeniden gözden geçirilme zorunluluğuna az da olsa açıklık getirmektir. Çalışmanın başka bir amacı da ifade özgürlüğü hakkının sosyal medya için yeniden tanımlanması ve bu tanımlanmanın nasıl olması gerektiğini belirlemektir. Bu doğrultuda ifade özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalara eleştiri getiriyor ve çalışmamı insanın ifade özgürlüğünden ibaret olduğu çağrısıyla bitiriyorum.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, ifade özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, ifade özgürlüğünün sınırları, demokratik toplum.

* Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Ana Bilim Dalı Araştırma Görevlisi, felemez.gunes@atauni.edu.tr

** Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, zeynep2145@outlook.com.tr

Giriş

Her bireyin özgürce yaşama ve herhangi bir konuda kendini ifade edebilme ve fikir beyan etme hakkı vardır. Son yüzyılda teknolojiye bağlı olarak her bireyin bu haklarını kullanabilecekleri alanlarda ve bu alanlara erişim olanaklarında bir artış gözlenmektedir. Özellikle bu konuda sosyal medya, özgür düşünce ile özgür ifade konusunda bireylere büyük bir özgürlük alanı tanımaktadır. Çünkü dijital aşırılıkların sınır tanımadığı bir internet çağında sosyal medya, zaman ve mekân tanımsızın değişik akıllı cihazların yaygınlaşmasıyla birlikte hayatımızın her anı ile iç içe bir konumda bulunmaktadır.

Sosyal medyanın insanın hayatının her alanında etkiler doğurduğu bir gerçektir. Çünkü sosyal medyada birey, hem haberi yapan hem habere konu olan hem de habere yorum ekleyip olumlu veya olumsuz eleştiride bulunabilen bir konuma sahiptir. Ayrıca sosyal medya hem eğitim alanı hem reklam alanı hem eğlence alanı hem de sanayi ve ticaret alanıdır. Bundan dolayı sosyal medya bazen yeri gelince bir okul, market, kütüphane bazen yeri gelince bir pazar, bazen de yeri gelince sosyal ve kültürel bir etkinlik ortamıdır. Bu bakımdan her insanın kendini ifade etme anlamında kullanabileceği ve aynı zamanda yurttaşlık gazeteciliği olarak da ifade edilen bu sınırsız mecra, coğrafi sınırları aşarak hemen hemen her konuda bireylere sınırsız özgürlükler sağlamaktadır.

1.Sosyal Medya ve İfade Özgürlüğü

Sosyal medya, 7'den 70'e herkesi ilgilendirmekte adeta ülke vatandaşlığı yerine sanal dünya vatandaşlığı şeklinde bir tür üst kimlik oluşturmaktadır. Bu sayede sosyal medya bazen günümüz dünyasının birçok yerinde insanların en temel ifade özgürlükleri arasında sayılırken bazen de en ağır eleştiri, hakaret, yalan, iftira, karalama, küfür, mahremiyeti ihlal ve her türlü provokeye sahne bir alan olmaktadır. İfade özgürlüğü için oldukça geniş bir alan olan sosyal medya bu üstlendiği rol aracılığı ile hem hukukiliğe hem de

hukuksuzluğa kolayca şöhret kazandırabilen bir alandır¹. Nitekim son dönemde sosyal medya alanında ifade özgürlüğü ile devletlerin önce eleştirilerek yıpratıldığı, sonra da çökertildiği ve en sonunda yeni devletlerin ortaya çıkartıldığı bir gerçektir². Bu bakımdan düşünceyi yayma yollarından biri olan sosyal medya ifade özgürlüğü ile yakından ilgilidir³.

İfade özgürlüğü bir düşünce, inanç, kanaat, tutum veya duygunun söz, yazı ya da başka vasıtalarla barışçı yoldan açığa vurulma, başkalarına aktarabilme, anlatabilme, yayabilme ve onları kendi düşünce ve inançlarının doğruluğuna ikna edebilme, inandırabilme, tercihleri doğrultusunda serbestçe tutum ve davranışlarda bulunabilme hakkıdır⁴.

İfade özgürlüğü insanların serbestçe görüş sahibi olabilmesi, edindiği görüş ve kanaatlerden ötürü kınanmaması, düşünceyi açıklama ve açıklanan düşünceye ulaşabilme özgürlüğünü ifade eder⁵. Nitekim sosyal medyada ifade özgürlüğü, demokratik toplum yapısının özünü oluşturan çok seslilik kuralının gereğidir. Aksi bir durum demokrasi kültürünün çok zayıf kaldığı, özgür haber dolaşımının olmadığı, ifade özgürlüğünün cılız kaldığı ve tek sesliliğin hâkim olduğu bir toplum yaratır. Demokratik sistemlerde katılımcılık, çoğulculuk esasına bağlı ilkeler öne çıktığından kişilerin bilgi edinerek topluma dâhil olmaları sonucunda ifade özgürlüğü bir hak, sosyal medya ve internet gibi kitle

¹ Dijital Aşırılıklar Çağında Özgürlük-Güvenlik Gerilimi, Uluslararası Sivil Toplumu Destekleme ve Geliştirme Derneği, www.std.org.tr/dijital-asiriliklar-caginda-ozgurluk--guvenlik-gerilimi-sayfa-222.html, 26.10.2016.

² Herhangi bir olayda sosyal medya, insanları sokağa dökmede en etkili yöntemdir. Örneğin Arap Baharında insanlar sosyal medyada örgütlendikten sonra sokağa döküldü ve birçok ülkenin önceki durumu ile sonraki durumu arasında uçurumların oluştuğu görüldü. Detaylı bilgi için bkz. Anıl Çeçen, *Düşünceyi İfade Özgürlüğü*, Ankara Barosu Yayını, Ankara 1999, s. 12; Semra Catovic, *Arap Baharının Türk Medyasına Yansımaları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015; Serap Resuloğlu Geylani, *Arap Baharı, Toplumsal Hareketler ve Sosyal Medya: Tunus ve Mısır Örneği*, Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014.

³ <http://www.std.org.tr/dijital-asiriliklar-caginda-ozgurluk--guvenlik-gerilimi-sayfa-222.html>, 19.10.2016.

⁴ Osman Doğru, Atilla Nalbant, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar*, Legal Yayıncılık, 2. Cilt, 2013 İstanbul, s.183. Ayrıca bkz. Oberschlick-Avusturya, 1991; Monica Macoevi, *AİHS'nin 10.Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz*, Adalet Bakanlığı Eğitim Daire Başkanlığı, İnsan Hakları El Kitapları, No: 2, Ankara 2003, s. 29-34.

⁵ Bülent Tanör, *Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*, BDS Yayınları, İstanbul 1994, s.59; Çetin Özek, *Türk Basın Hukuku*, İstanbul 1978, s.34; Anıl Çeçen, *İnsan Hakları*, Gündoğan Yayınları, İstanbul 2000, s. 241; Şeref Gözübüyük, Feyyaz Gölcüklü, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, 10. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2013, s.364.

iletişim araçları da ifade özgürlüğü dolaşımını sağlamakla görevli birer araç olarak kabul edilmiştir⁶.

İfade özgürlüğünün ne zaman, nasıl ve ne şekilde sınırlandırılabilceği Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. maddesinin ikinci paragrafında gösterilmiştir⁷. Bu bakımdan ifade özgürlüğünü formüle ederken, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. maddesinde yer alan ifade özgürlüğünü, ifade özgürlüğünü sınırlarken de 10. maddenin ikinci paragrafında yer alan sınırları esas almak gerekmektedir⁸.

2. Sosyal Medya ve Erişimin Engellenmesi

Demokratik hukuk devletinde özgürlükler en geniş ölçüde güvence altına alınmaktadır. Bu sistemde ifade özgürlüğü, birçok özgürlüğün temelini oluşturmakta, ifade özgürlüğünün engellenmesi diğer özgürlüklerin de ihlali sayılmakta ve erişimin engellenmesinden söz konusu demokratik sistem de zarar görmektedir⁹.

Vatandaşlık gazeteciliği faaliyetini yapmaya imkân tanıyan sosyal medya, vatandaşlara klasik medyada gösterilmeyen haberlerin gösterilmesini sağlar. Özellikle sosyal medya, bireylerin klasik medyada pek gerçeğine ulaşamadıkları yönetici ve idareciler hakkındaki iddiaların gerekçelerine, toplumda saydam ve şeffaf olmayan alanların gerçeklerine ulaşmayı sağlar¹⁰. Nitekim yönetilenler yönetilenlerin eleştirilerine muhatap olmak istemeyebilir ve de kendileri ile ilgili halkın hoşlanmayacağı eylem ve faaliyetlerin

⁶ Barış Günaydın, *İnternet Yayıncılığının Hukuksal Düzenlemesi*, inet-tr.org.tr/inetconf9/bildiri/34.doc, 23.10.2016.

⁷ Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Zeki Yıldırım, *Terörizmin Propagandası Suçu*, Adalet Yayınları, Ankara 2014, s. 144-146; Ömer Korkmaz, *Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü ve Sınırları*, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s. 174.

⁸ Barış Günaydın, *İnternet Yayıncılığının Hukuksal Düzenlemesi*, inet-tr.org.tr/inetconf9/bildiri/34.doc, 23.10.2016.

⁹ AİHS 8., 9., 10. ve 11. maddeleri arasındaki anlam, kapsam ve içerik farkını belirgin bir çizgi ile ayırmak güçtür. 8., 9. ve 11. maddeleri lex specialis olup ötekilere nazaran 10. madde lex generalis'tir.

?Y11HD, KT, 17.03.2014, E.2013/11027, K.2014/5183, Editorial Board of Pravoye Delo And Shtekel Kararı. Bunun için ayrıca bkz. Handyside-Birleşik Krallık, No. 5493/72, 7 Aralık 1976; Gözübüyük, Gölcüklü, s.356; Emek Çaylı, Gülsüm Depeli, *İfade Özgürlüğünün On Yılı 2001 - 2011*, IPS İletişim Vakfı Yay., İstanbul 2012, s. 15.

¹⁰ İzak Atiyas, Serif Sayın, "Siyasi Sorumluluk, Yönetsel Sorumluluk ve Bütçe Sistemi", TESEV, İstanbul 1997.

kamuoyuna duyurulmasına izin vermeyebilir. Ayrıca kitle iletişim araçlarını olabildiğince kullanan, vatandaşlara göre güçlü bir konumda bulunan, suçsuzluğunu vatandaşlara oranla kitle iletişim araçları sayesinde daha kolay ispat edebilen idareci, yönetici ve siyasetçilere karşı olarak sosyal medya, vatandaş gazeteciliği rolü kimliği sayesinde bu kişiler hakkındaki yasalara aykırı eylem ve işlemlerin gizli kalmasını önler. Ancak iddiaların araştırmasına imkân sağlayan sosyal medyaya erişimin engellenmesi bu durum hakkında sağlıklı bilginin alınmaması anlamına gelir¹¹.

İsteyen herkesin istediği her şeyi söyleyebildiği sosyal medyada insanların fikirlerini ifade edebilmeyi engellemenin yani erişimi engellemenin bir sınırını çizmek de ayrı bir zordur. Çünkü sosyal medyada ifade özgürlüğünün nerede başlayıp nerede bittiğini tespit etmek çok zor bir konudur. Bu bakımdan sosyal medya kullanımıyla ilgili ortaya çıkan birçok engelleme doğrudan bireysel hak ve özgürlüklere bir müdahale olarak kabul görüp eleştiri konusu olmuştur¹².

Sosyal medya hem günümüz birçok ülkesinin hayatına yeni girdiğinden hem de sosyal medya ile ilgili amatörce hazırlanan yasal metinler evrensel hukuk ilkeleri dikkate alınmadan düzenlendiğinden bu metinler birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Özellikle bu konuda sosyal medyanın zeminsiz ve hukuksuz bir şekilde yasaklanmasının kabul edilemeyeceğini belirttik. Nitekim sahte ve korsan hesaplar üzerinden veya başka bir şekilde isteyen herkesin istediği her şeyi söyleyebildiği bir sanal âlemde kişi güvenliği ve mahremiyeti tehdit edildiğinde bireyin haklarını koruma, bir sosyal medya aracının toptan erişime kapatılması şeklinde değil de kişinin bireysel hesabının kapatılması şeklinde olması hatta bunun bile son çare olarak düşünülmesi tercih

¹¹ Bunun için bkz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 08.07.1986 tarihli ve 9815/82 başvuru sayılı Lingens-Avusturya Kararı; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 01.0.1997 tarihli ve 20834/92 başvuru sayılı Oberschlick - Avusturya Kararı.

¹² Yayın yasağı, yayın toplatma, yayıncılık ruhsatı vermeme, cezai yaptırım uygulanması, tazminat ödemeye mahkum edilmesi, gazetenin kaynağını açıklamaya zorlama, bildiri dağıtırken yakalanma ve gözaltına alınma, gösteri sırasında göstericilerin engellenmesi ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerden birkaçıdır. Detaylı bilgi için bkz. Osman Doğru, Atilla Nalbant, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi, Pozitif Matbaası, Ankara, 2013, s. 226.

edilen yol olmalıdır¹³. Çünkü sosyal medyaya erişimi engellemeye yönelik bu faaliyet hukuka aykırılıkların önünü kesmekten çok, ifade özgürlüğü gibi birçok hakkın önünü kesme sonucunu doğurmaktadır¹⁴.

3. Sosyal Medya ve İdari Makamlar

Sosyal medyada ifade özgürlüğü konusunda en önemli konumda olanlardan birisi, yetkili idarelerdir. Çünkü bu makamlar sosyal medyaya yaptırım uygulama konusunda yetkilidir. Yetkili birimlerin yetkilerini aşarak kendisinden istenmeyeni yapması ise yasalara aykırı olup, hukukun açık ihlali, ifade özgürlüğü ile ilgili kuralların kağıt üstünde kalması ve ifade özgürlüğüne müdahale olarak kabul görmektedir¹⁵. Bunun için idari yaptırım konusunda yetkili idare, kendisinden istenenin üstünde değil de kendisinden isteneni veya daha az zararlı ya da daha az kapsamlı bir yaptırıma hükmetmesi ifade özgürlüğü açısından önem taşımaktadır. Hatta idari yaptırım değil de en az zararlı ve en az kapsamlı bir alternatif çözüm yöntemine hükmedilmesi demokratik toplum ilkelerine daha uygun düşmektedir¹⁶. Bu bakımdan birey ve yetkili kurum, birim ve idarelerin hem sosyal medyada paylaşılan düşünce ve ifadelerin öneminin farkına varmaları hem de sosyal medya ve ifade özgürlüğünün demokratik bir toplum için taşıdığı önemi korumaları önem arz etmektedir¹⁷.

¹³ Sanja Kelly, Mai Truong, Madeline Earp, Laura Reed, Adrian Shahbaz, Ashley Greco-Stoner, Freedom on the Net 2013, A Global Assessment of Internet and Digital Media, New York City 2013, <https://freedomhouse.org>, 20.10.2016, Freedom On The Net 2015, <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2015/turkey>, 20.10.2016.

¹⁴ Anayasa Mahkemesi 29.05.2014 tarihli ve 2014/4705 başvuru sayılı kararı.

¹⁵ Anayasa Mahkemesi 02.04.2014 tarihli ve 2014/3986 başvuru sayılı kararı; Anayasa Mahkemesi 29.05.2014 tarihli ve 2014/4705 başvuru sayılı kararı.

¹⁶ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 12.01.2010 tarihli ve 3111/10 başvuru sayılı Ahmet Yıldırım v. Türkiye kararı. Bu kararında Mahkeme, Denizli Sulh Ceza Mahkemesinin sadece soruşturma konusu siteyi bloke etmek için uygulanabilecek daha hafif nitelikli bir tedbir kararının varlığını araştırmaksızın Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın kendisine sunduğu talebe atıf yaparak, doğrudan "Google Sites" isimli yer sağlayıcısını tümüyle erişime kapatmasını uygun bulmamıştır.

¹⁷ Demokratik bir toplumda sınırlamalar demokratik toplumun kriterlerine uygun olmalıdır. Sosyal medyada demokratik toplum gereklerine uygun olmayan sınırlamalardan birisi de gerekli olmadığı halde internet trafik verilerinin tutulmasıdır. Sosyal medyada yer ve erişim sağlayıcılarının internet trafik verilerini tutması, kişisel verilerin kaydedilmesi anlamına gelip ayrıca bu durum haberleşme hürriyeti ve özel hayatın gizliliği ilkesinin ihlali demektir. Bununla birlikte vatandaşların kişisel bilgilerinin hiç tanımadıkları üçüncü kişilerin eline geçmesi, haberleşme hürriyetine ve ifade

4. Sosyal Medyada İfade Özgürlüğünün Yeniden Ele Alınması ve Tanımlanması

Sosyal medyada bazı insanların özgürlüğünün başka insanların hukuki haklarını ihlal etmesi durumuna göz yumulması, hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmaz. Nitekim günlük hayatta bir kişinin özgürlük hakkı, bir başka kişinin özgürlük alanına mütecaviz olmadığı süredir. Bu iki alan arasındaki sınır aşıldığı zaman bir kişi başka bir kişinin alanına girmiş olur. Bunun sonucunda olması gereken bir kişi lehine değil de her iki kişi lehine bir hukukun yaratılmasıdır. Bunun için ifade özgürlüğünü en az zararla ve en az caydırıcılıkla korumak her ne kadar önemli ise hukuktan ödün vermemek de o derece önemlidir. Bu ikisi arasında kurulması gereken denge, insanoğlunun en temel arayışlarından biri olmalıdır. Çünkü eğer bu duruma bir çözüm bulunmaz ise alınan tedbir, birçok özgürlüğü sınırlamaya yol açar. Bundan dolayı sosyal medyada ifade özgürlüğü konusunu, sınırları mutlak belli olan bir alan olarak değil de hukuk devleti ilkesi sınırları içerisinde sürekli dengenin korunması gereken bir alan olarak görmek daha doğru olur¹⁸. Başka bir deyişle hukuk ihlali tehdidi ya da hakaret, iftira ve mahremiyet ihlali gibi durumlar söz konusu olduğunda ülkelerin hem mağdur vatandaşlarının haklarını hem de

özgürlüğüne bir açık bir darbedir. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Umut Al, "İnternet'te Veri Güvenliği", *Oluşum*, 10. Cilt, Sayı. 38, Ankara 2002, s. 27-50;

Melek D. Yücel, "Açık İletişim Ağlarında Bilgi Güvenliği," TUENA, Ankara 1997, <http://www.inovasyon.org/pdf/2103-M-T-A-02.pdf>, 25.10.2016.

¹⁸ Dijital Aşırılıklar Çağında Özgürlük-Güvenlik Gerilimi, Uluslararası Sivil Toplum Destekleme ve Geliştirme Derneği, www.std.org.tr/dijital-asirliklar-caginda-ozgurluk--guvenlik-gerilimi-sayfa-222.html, 26.10.2016.

ABD ve AB ülkelerinde sosyal medyada ifade özgürlüğü ve kişisel hak ve özgürlüklerin korunması ile ilgili kişi hak ihlalleri söz konusu olduğunda nasıl davranılacağı ve hangi yaptırımlara yer verileceği hakkında yeterli olmasa da belli bir hukuki altyapının oluşmuş olduğu gözlenmektedir. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa Konseyi İfade ve Bilgi Özgürlüğü Bildirisi, 20 Aralık 1996 tarihli İnternette Yayınlanan Yasadışı ve Zararlı İçeriklerle İlgili Üye Devletlerin Hükümet Temsilcileri Avrupa Konseyi Kararı, 276/1999/EC Numaralı Avrupa Parlamentosu ve 25 Ocak 1999 tarihli Avrupa Konseyi Kararı, 8 Haziran 2000 tarihli 2000/31/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi, 28 Mayıs 2003 tarihli Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi İnternette İletişimin Özgürlüğü Bildirgesi, 6 Temmuz 2006 tarihli İnternette İfade Özgürlüğü Konusunda Avrupa Parlamentosu Kararı, 13 Mayıs 2005 tarihli Avrupa Konseyi Bilgi Toplumunda İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Bakanlar Komitesi Bildirgesi, 14 Haziran 2004 tarihli Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Medya Özgürlüğü Temsilciliği Tavsiye Kararları.

özgürlükleri kısıtlananların hukuki güvenliklerini koruyacak meşru bir denge durumunu oluşturmaları yerinde bir hareket olacaktır¹⁹.

Her özgürlük gibi ifade özgürlüğü de sınırsız bir özgürlük ve sosyal medya da başıboş bir ortam değildir. Çünkü Anayasalarda ve uluslararası sözleşmelerde ifade özgürlüğünün hangi ölçülerde sınırlandırıldığı detaylı olmamakla birlikte ifade edilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yerleşik içtihatları uyarınca bu sınırlamalar "kanunla öngörülme, meşru amaçlar izleme ve demokratik bir toplum için gerekli olma" olarak kabul görmektedir²⁰. Bu anlamda ifade özgürlüğüne yönelik sınırlamaların çok istisnai hallerde kabul gördüğünü, ifade özgürlüğü ve sınırlarını içeren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10'uncu maddesindeki sınırlama sebeplerinin dar yorumlandığını söylemek mümkündür²¹. Bunun yanında sınırları aşıldığında ifade özgürlüğüne uygulanacak hukuki yaptırımlara yönelik küresel düzeyde de herhangi bir fikir birliği yoktur. Çünkü sosyal medya ve internet, kimsenin planlamadığı bir şekilde gelişmekte ve pek çok konuda çözümü kolay olmayan sorunlar ortaya çıkartmaktadır²². İfade özgürlüğü ile ilgili düzenlenen yasal metinlerde özellikle yetkili idarenin keyfi uygulamalarını önlemek için yetkili idarenin yaptırım konusundaki takdir yetkisinin kapsamı ve kullanım şekli açık ve net olmalıdır. Çünkü yetkili idarenin yaptırım uygulama yetkisi hukuken öngörülme, erişilmeyen, anlaşılmayan, açık, çerçevesi ve sınırları belli olmayan geniş bir takdir yetkisi ise bu durum hukuki güvenlik ilkesinin ihlaline

¹⁹ AIHM, ihtilaf konusu olaydaki çeşitli yararlar arasındaki dengenin araştırılması gerektiğini belirtmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 12.01.2010 tarihli ve 3111/10 başvuru sayılı Ahmet Yıldırım v. Türkiye kararı.

²⁰ ABD ve AB ülkelerinde sosyal medyada ifade özgürlüğü ve kişisel hak ve özgürlüklerin ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerin hangi hallerde meşru kabul edilebileceğine ilişkin kriterler konusunda bkz. 12 Eylül 2012 tarih ve 10593/08 başvuru sayılı Nada-İsviçre Davası, <http://hudoc.echr>. Burada şunu belirtmekte fayda vardır. İfade özgürlüğü hakkının içeriğine dokunulması ya da o hakkın yok edilmesi asla söz konusu olmayıp sadece bu hakkın belirli bir kullanımı üzerinde kısıtlama, koşul, sınırlama, ya da herhangi bir müdahale biçimi uygulanabilir. Nitekim AIHS hükümlerinden hiçbiri, bir devlete, topluluğa veya kişiye, AIHS'de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesine veya AIHS'de öngörüldüğünden daha geniş ölçüde sınırlamalara uğratılmasına yönelik bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkını sağlar biçimde yorumlanamaz (AIHS, md. 17).

²¹ Doğru, Nalbant, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar*, s. 181.

²² Güliz Uluç, *Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı*, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul 2003, s. 15-20; Sibel İnceoğlu, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*, Beta Yayınları, İstanbul 2013, s. 28-30; Anayasa Mahkemesinin 04.06.2015 tarihli ve 2014/12151 başvuru sayılı Bekir Coşkun kararı, www.anayasa.gov.tr, 26.10.2016.

ve idarenin keyfi uygulamalarına yol açar²³. Yetkili idare, fazlaca takdir yetkisiyle dilediği her şeyi engelleyebilir ve ilgili kişiye yüksek rakamlarda para cezası verebilir²⁴.

SONUÇ

Sosyal medya hayatın her alanında yer aldığından içinde yaşadığımız dünya bir bilgi dünyası halini almış ve sınırları aşan bir vatandaşlık olarak sanal bir dünya vatandaşlığı ortaya çıkmıştır. Bu bilgi dünyasında bireyler, sosyal medyada ifade özgürlüğü ile ucuz ve kolay bir şekilde geniş kitlelere ve bilgi ağlarına erişim sağlamışlardır.

Sosyal medyanın günden güne giderek daha karmaşık hale gelmesi, ifade özgürlüğünün kapsam ve sınırlarının ülkeden ülkeye farklılık göstermesi ve bu iki kavramın uluslar üstü bir kimlik kazanması, uluslararası temelde ortak bir kurum ve dünya çapında ortak standartlar oluşturulma zorunluluğunu gündeme getirmektedir. Bunun için devletlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve internet kullanıcılarının işbirliği yaparak ve ortak bir paydada buluşarak uluslararası geçerliliği olan, yaptığı düzenlemeler ve aldığı kararları bağlayıcı olan bir kurum oluşturmaları sosyal medya ve ifade özgürlüğü için bir çözüm olacağı kanaatindeyiz.

Sonuç olarak demokratikleşmeyi tam olarak tamamlayamayan ülkeler sosyal medyayı ve sosyal medyada ifade özgürlüğünün önemini anlayamamışlardır. Şu bir gerçektir ki matbaa, rönesans, reform, aydınlatma ve sanayi gibi devrimleri kaçırmış ülkeler dünyayla bütünleşme ve uluslararası çapta rekabetten yoksun kalmışlardır. Sosyal medya ve interneti ülkenin gelişmesi için kullanma konusunda yeterli bir bilgi birikimine sahip olmayan ve internetin gelişmesini sağlayacak makul düzenlemeler yapmayan ülkeler de muhtemelen aynı sorunları yaşayacaktır. Şu da bir gerçektir ki daha iyi

²³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 12.01.2010 tarihli ve 3111/10 başvuru sayılı Ahmet Yıldırım v. Türkiye kararı. Bu kararda mahkeme 5651 sayılı kanunun, özel bir siteye erişimin engellenmesi yönünde alınan bir kararın icrası çerçevesinde, idari organ olan TİB'in geniş bir takdir payı kullanmasına imkân verdiğini belirtmiştir.

²⁴ Anayasa Mahkemesi 29.05.2014 tarihli ve 2014/4705 başvuru sayılı kararı.

fikirlerin ortaya çıkması, düşüncelerin doğruluğunun veya yanlışlığının anlaşılması ve bir toplumun ilerlemesi ile bir insanın gelişmesi ancak ifadenin ve sosyal medyanın özgür olduğu demokratik bir toplumda gerçekleşebilir. Başka bir deyişle insan ifade özgürlüğünden ibaret olup ancak bir toplumda ifade özgürlüğü var ise insan da var olacak ve insandan kaynaklı yenilikler hayat bulacaktır.

KAYNAKÇA

- Al**, Umut, "İnternet'te Veri Güvenliği", *Oluşum*, 10. Cilt, Sayı. 38, Ankara 2002.
- Atiyas**, İzak, **Sayın**, Şerif, "Siyasi Sorumluluk, Yönetmel Sorumluluk ve Bütçe Sistemi", TESEV, İstanbul 1997.
- Catovic**, Semra, *Arap Baharının Türk Medyasına Yansımaları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015.
- Çaylı**, Emek, **Depeli**, Gülsüm, *İfade Özgürlüğünün On Yılı 2001 - 2011*, IPS İletişim Vakfı Yay., İstanbul 2012.
- Çeçen**, Anıl, *Düşünceyi İfade Özgürlüğü*, Ankara Barosu Yayını, Ankara 1999.
- Çeçen**, Anıl, *İnsan Hakları*, Gündoğan Yayınları, İstanbul 2000.
- Doğru**, Osman, **Nalbant**, Atilla, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi – Açıklama ve Önemli Kararlar*, 2.Cilt, T.C.Yargıtay Başkanlığı, 1. Baskı, Ankara 2013.
- Doğru**, Osman, **Nalbant**, Atilla, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi*, Pozitif Matbaası, Ankara, 2013.
- Gözübüyük**, Şeref, **Gölcüklü**, Feyyaz, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, 10. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2013.
- Günaydın**, Barış, *İnternet Yayıncılığının Hukuksal Düzenlemesi*, inet-tr.org.tr/inetconf9/bildiri/34.doc, 23.10.2016.
- İnceoğlu**, Sibel, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*, Beta Yayınları, İstanbul 2013.
- Kelly**, Sanja, **Truong**, Mai, **Earp**, Madeline, **Reed**, Laura, **Shahbaz**, Adrian, **Greco-Stoner**, Ashley, *Freedom on the Net 2013, A Global Assessment of Internet and Digital Media*, New York City 2013.
- Korkmaz**, Ömer, *Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü ve Sınırları*, Yetkin Yayınları, Ankara 2014.

- Macoevi**, Monica, *AİHS'nin 10.Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz*, Adalet Bakanlığı Eğitim Daire Başkanlığı, İnsan Hakları El Kitapları, No: 2, Ankara 2003.
- Özcan**, Özbey, "*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında İfade Özgürlüğü Kısıtlamaları*", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 106, Ankara 2013.
- Özek**, Çetin, *Türk Basın Hukuku*, İstanbul 1978.
- Resuloğlu Geylani**, Serap, *Arap Baharı, Toplumsal Hareketler ve Sosyal Medya: Tunus ve Mısır Örneği*, Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014.
- Tanör**, Bülent, *Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*, BDS Yayınları, İstanbul 1994.
- Uluç**, Güliz, *Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı*, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul 2003.
- Yıldırım**, Zeki, *Terörizmin Propagandası Suçu*, Adalet Yayınları, Ankara 2014.
- Yücel**, Melek D., "Açık İletişim Ağlarında Bilgi Güvenliği," TUENA, Ankara 1997.